

VALRÆTT TIL ALLAR ÚTISETAR

Visti tú?

*Fleiri enn 1.600
føroyingar lesa í
lætuni uttanlands*

Vórðu orðini »vegna útbúgving« tikin burtur úr §2a í lóggávuni um løgtingsvalið, hevði tað lætt munandi um fyrisitingarliga partin hjá útisetum at greiða atkvøðu, umframt at sambandið millum føroyskan politikk og útisetan varð styrkt. Tað átti ikki at verið ein torfør dagføring, heldur Jógvan Mørkøre, samfelagsfrøðingur

MORTAN ØSTERØ

Føroyska lóggávan til Løgtingsval varð kunngjörd í 1978, og í 1992 varð skoytt uppí, at føroysk lesandi uttanfyri Føroyar eisini kundu fara á løgtingsval. Til tess at verða tikin upp á vallistan, er tó neyðugt hjá útisetunum at prógva sín lestrarvirkna, og tað vísir seg at elva til eina stirvna og ikki serliga brúkaravinarliga skipan. Tað eru nevniliga væl minni enn helvtin av teimum lesandi, ið vanliga skráseta seg til løgtingsvalini, og óvist er hvussu nógv teirra nýta sína atkvøðu. Seinasta løgtingsval vóru tað einans 26 prosent av teimum lesandi útisetunum, sum vórðu skrásett á vallistanum, og undan í 2008 vóru tey einans 17 prosent.

Í norðurlendsku grannalondunum – undantikið Danmark – varðveita útisetarnir sín valrætt í eitt avmarkað tíðarskeið eftir fráflyting, uttan mun til teirra ørindi uttanlands. Tískil slepst undan hjá norðmonnum, svium, íslendingum og finnum at prógva sín lestrarvirkna fyri stjórn ella býráði. Greiða tey atkvøðuna á sendistovu ella konsulati uttanlands, er ikki eingongd neyðugt við pappírsarbeiði frammanundan, men bert

at mæta við samleikaprógv í hond. Ynskja tey brævatkvøðu, ber í nógvum førum til at kunna avvarðandi myndugleikarnar um sín bústað í útlandinum, og síðani verða valkort útflyggjað útisetunum.

Mismunur

Í mun til norðurlendsku grannatjóðirnar, loyvir føroyska vallógin einans útisetum at varðveita valrættin, um tey eru lestrarvirknir. Hóast lóggávan sigur, at føroyingar kunnu varðveita sín valrætt í fimm ár, eftir at tey eru flutt úr Føroyum, fellir hesin rætturin burtur, so skjótt sum viðkomandi er liðugur ella steðgaður at lesa. Føroyingar, sum flyta av landinum í øðrum

ørindum enn lesnaði missa somuleiðis rættin at atkvøða til løgtingsvalið. Sambært Jógvani Mørkøre, tekur lóggávan ikki hædd fyri broytingum í umstøðunum hjá útisetunum, men sker teir yvir ein kamb.

– Tað kemur uttan iva fyri, at útisetarnir ikki finna eitt starv í Føroyum beint eftir loknan lesnað, og av tí sama leita sær starv í útlandinum. Tað kann somuleiðis vera, at ein finnur sær maka, sum hevur longri lestrartíð eftir enn tey sjálvi. Velja tey at verða verandi í útlandinum saman við makanum, missa tey so statt valrættin, og verða beinleiðis »eksilerað«. So skjótt útisetin ikki eru lesandi longur, men framvegis

býr í útlandinum, sleppir hann ikki longur at ávirka tingmannabýti við síni atkvøðu, sigur Jógvan Mørkøre.

Valrættur til øll

Verandi mannagongd at søkja um upptøku á vallistanum til løgtingsval leggur ábyrgdina á umsøkjaran at fáa til vega neyðugu skjølina, til tess at prógva sín valrætt. Skjølina skulu fáast til vega úr viðkomandi føroysku kommununi og lestrarstovninum, sum tykist vera ein somikið tung skipan, at flestu útisetarnir lata umsóknartilgongdina fara framvið. Í mikudagssosialinum gjørdist greitt, at bæði avvarðandi landsstýrisfólki og tingmanningin vóru sinnað at

lætta um mannagongdirnar, men sambært Jógvani hevði tað verið einfaldari og rættari at bjóða øllum útisetunum innivist.

– Spurningurin er, hvørt tað yvirhvur loysir seg at fara undir arbeiði at gera tað lagaligari ella lættari fyri lesandi at varðveita sín valrætt. Eru tað einans serligir bólkar, sum skulu prógva sín valrætt sambært lóggávuni, verður tað av sær sjálvum ein fyrisitingarliga tung skipan – bæði fyri umsøkjara og málsviðgera, sigur hann.

Hann vísir á, at í verandi kunngerð er orðingin somikið »heppin«, at einans er neyðugt at strika tvey orð úr lóggávuni, soleiðis at hon fevnir um

